

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

XXII/3

**БЕОГРАД
1976.**

НАШ ЈЕЗИК

Књига XXII (нова серија)

Св. 3

САДРЖАЈ

Речник и језичка култура (Поводом изласка из штампе последње књиге Рјечника ЈАЗУ) (ЖИВОЈИН СТАНОЈЧИЋ)	95—97
О босанско-херцеговачкој деklinацији <i>Sálko, Sálkē</i> (неколико речи) (РАДОСАВ БОШКОВИЋ)	98—100
Предлог код с генитивом неправих (конкретизованих) глаголских именица (МИЛИЦА РАДОВИЋ-ТЕШИЋ)	101—115
Поводом неких предлога за допуну правила о знацима интерпункције (МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ)	116—122
Још о промени именица типа <i>Раде</i> (МИЛИЈА СТАНИЋ)	123—125

Транскрипција јапанских и кинеских имена

(1) Начелна и конкретна питања транскрипције имена из далекоисточних језика (МИТАР ПЕШИКАН)	126—137
(2) Кинеска географска имена у нашој картографији (РАДМИЛА КОВАЧЕВИЋ)	137—143
(3) Особености кинеских властитих имена (LI JU-GIU)	143—146
(4) Правила и примери транскрипције јапанских географских имена (НИКОЛА РОДИЋ)	146—149

Текућа питања језичке културе

Глаголи <i>уснути</i> и <i>уснути</i> (МИЛИЦА ВУЈАНИЋ)	150—152
Потреба сарадње ономастичара и географа (ЗВЕЗДАНА ПАВЛОВИЋ)	153—155
О српскохрватским и албанским именицама на <i>-ар</i> (Поводом облика <i>Косовар</i>) (ДРАГУТИН МИЋОВИЋ)	155—157

Хроника

VI међународни научни састанак слависта у Вукове дане (ЉИЉАНА ЈУХАС)	158—160
О једном корисном терминолошком приручнику (ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК)	160—161
Уз Речник жаргона (ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК)	161—162

Показани примери из разних наших издања географских карата указују на велику разноликост и шаренило које влада у српскохрватској транскрипцији кинеских географских имена и сведоче о потреби нормирања.

Радмила Ковачевић

ОСОБЕНОСТИ КИНЕСКИХ ВЛАСТИТИХ ИМЕНА

Да би се схватила природа кинеских властитих имена и проблеми њихове транскрипције, неопходно је дати неке нај-основније податке о карактеру кинеског језика и кинеског писма.

Прво кинеско писмо, које је било пиктографског карактера, појавило се веома давно. Током векова ово је писмо претрпело знатне промене, што је учинило да се графички лик већине кинеских савремених знакова умногоме разликује од првобитног. Тако се дошло до сасвим арбитрарне употребе садашњих кинеских хијероглифа, скоро исто тако као што се употребљавају слова у језицима са алфабетским писмом. Али, за разлику од алфабетског писма, кинеско писмо није зависно од фонетског аспекта речи већ од њеног семантичког садржаја.

Шта то значи?

Алфабетско писмо је чврсто везано за фонетику речи; свако слово или група слова означава један глас независно од семантичког карактера дате речи. Напротив, код кинеског писма основну улогу игра смисао речи. На пример, елемент KONG може се писати на више начина, односно различитим знаковима — па према томе може имати више значења: „празнина“, „ваздух“, „музички инструмент“, „страх“ итд. На тај се начин реализује читав графичко-визуелни речник, исто тако функционалан као и обични говорни речник. Ова два аспекта кинеског речника, графички и говорни, могу се узимати само заједно, јер узимање у обзир само једног од њих није прихватљиво за кинески језик (чак је графички аспект често много значајнији од говорног).

Једна прецизна транскрипција, чији би задатак био да верно преноси кинеску језичку материју, морала би о свему томе водити рачуна, док су за практичне потребе преношења самих властитих имена у разним националним правописима могућна разнолика упрошћавања.

Основна и специфична црта кинеског писма састоји се у нотацији морфема (који су редовно једносложни). Са малим изузецима, сваки хијероглиф (односно графичка јединица)

означује један морфем, тј. онај део речи који представља лексички или граматички детерминант, што значи да има лексичко или граматичко значење. У већини случајева реч је једнака морфему. У ову се групу убрајају првенствено старе кинеске речи, што је довело до образовања великог броја знакова, јер свакој речи — морфему одговара посебан хијероглиф. Кинески језик не изражава граматичке категорије (род, број, падеж, лице, време итд.), па ни транскрипција нема неких проблема везаних за променљивост речи. Напоменућемо овде да кинески језик има и изванредан број афикса, који се прикључују основном делу речи, али се то прикључивање врши по начелу аглутинације и не утиче на облик претходног морфема.

Пре него што пређемо на анализу властитих имена, напоменућемо још да стране транскрипције не преносе кинески тоналитет, иако он има фонолошки значај и битну диференцијалну улогу у самом кинеском језику. Наиме, свака се реч може изговарати најмање на четири начина, а зависно од тона означава се различитим хијероглифима (односно у транскрипцији надредним знаковима изнад вокала), чиме су — разуме се — представљена различита значења (нпр. тǎ „мајка”, тǎ „кудеља”, тǎ „коњ”, тǎ „кара”).

Географска имена. Први део, који се означаује помоћу једног или више хијероглифа, представља право географско име. Други део, који се додаје именима исте врсте (свим именима планина, свим именима река итд.), апелативног је карактера и означен је другим хијероглифом — као ознаком одговарајућег појма (планине, реке и сл.). На пример, име познате кинеске планине пише се помоћу три хијероглифа: први KUN, други LUN, а затим следи апелативни додатак SHAN („планина”). У кинеској латиничној транскрипцији делови правога властитог имена пишу се спојено, али се заједнички део свих географских назива исте врсте („планина” и сл.) пише одвојено од правога дела, и то великим почетним словом: Kunlun Shan (планина), Shandong Sheng (провинција) итд. У иностраним транскрипцијама срећемо различита решења: изостављање или превођење апелативног дела (*Кунлун, Шантунг* односно *планина Кунлун, провинција Шантунг*), а такође спојено или одвојено преношење тога елемента (*Кунлуниан, Кунлун Шан*); ово зависи од принципа транскрипције који се примењују у одговарајућем правопису, а делом и од неразумевања природе кинеских имена.

Имена провинција редовно садрже (одвојено написан) апелатив SHENG, нпр. SHANDONG SHENG, SHANXI SHENG, HUBEI SHENG, HUNAN SHENG итд. (провинције *Шантунг, Шанси, Хупеј, Хунан*). Од овог апелативног дела имена треба разликовати појаву да се и у структури самог властитог

имена може идентификовати етимолошко значење. Тако су имена страна света искоришћена у низу имена провинција или других географских појмова (BEI „север“, NAN „југ“, XI „запад“, DONG „исток“), нпр. HEBEI је значило „који се налази северно од Жуте реке“; често се уочавају парови имена, као BEIJING — NANJING (*Пекинг — Нанкинг*, тј. „северна престоница“ — „јужна престоница“), слично и HUBEI — HUNAN, SHANXI — SHANDONG и др. Током времена ова посебна значења структуралних делова имена изгубила су се, тако да данас имају смисао само сложених властитих имена, која би било погрешно преводити на друге језике за потребе националних транскрипција.

Имена континента имају као други, посебно написани део слог ZHOU (MEI ZHOU „Америка“, FEI ZHOU „Африка“ и сл.), што за стране транскрипције нема значаја, јер сваки језик има своја имена за континенте. Међутим, слог ZHOU улази и у састав имена појединих градова што се налазе на обали неке воде. Називи ових градова транскрибују се као једна реч, нпр. HANGZHOU, SUZHOU, GUANGZHOU и др. (*Хангчоу, Сучоу, Куангчоу*), што треба примењивати и у иностраним транскрипцијама.

Имена планина, како смо већ поменули, по правилу имају (посебно написан) слог SHAN, који се неједнако третира у страним транскрипцијама. Таква су имена TAI SHAN, KUNLUN SHAN, TAIHANG SHAN, NU SHAN, TIAN SHAN итд.

Имена река образују се додавањем слога JIANG (значање: велика река) или HE (река уопште), при чему и први део назива може имати одређено значење: CHANG JIANG („Ауга река“), ZHU JIANG („бисерна река“), NU JIANG („бујна река“), HUANG HE (*Жута река*) итд. (помоћу слога HE именују се и иностране реке, нпр. DUONAO HE „Дунав“, SAWA HE „Сава“).

Кинеска антропониимија. Док су кинеска географска имена по смислу и пореклу слична многим именима у другим земљама, дотле је кинеска антропониимија веома специфична. За кинеска презимена можемо пре свега рећи да су она много старија и са друштвене стране много значајнија него нормална презимена у европских народа. У давнини су кинеска презимена била систематски одређена за сваког Кинеза. Било је установљено укупно 100 презимена, и то у доба династије Сун, године 960. наше ере. У том списку прво је место заузело презиме династије Сун, а затим следе презимена осталих 99 династа у оквиру кинеског царства. У почетку то и нису била права презимена, јер нису означавала поједине особе већ припадност у односу на одређену династију.

Како је познато, данас сваки Кинез има име састављено од три дела (у писму три знака). Први део сачињава презиме. Други део (први слог после презимена) јесте име којим се носиоца обично служи у широј средини. Оно се не може случајно одабрати, него је условљено положајем носиоца у оквиру своје породице (свака породица има свој списак оваквих имена која се могу дати новорођенима). Трећи део дају родитељи или неко од родбине, и то је име за употребу у кругу породице, помоћу којег се чланови породице обраћају носиоцу (ово име има и данас апелативно значење, као на пример „зима“, „лето“, „цвет“, „бисер“ и сл.); у старо доба жена је имала само ово име, док су прва два дела употребљавана само за мушкарце.

У кинеској латиничкој транскрипцији не пишу се сва три дела имена одвојено, као што је то обичај у разним европским транскрипцијама, него се између друга два дела пише цртица, а уз то последњи део почиње малим словом (нпр. Liang Qi-chao, Wei Liang-fu и сл.).

Dr Li Ju-giu
(Букурешт)

ПРАВИЛА И ПРИМЕРИ ТРАНСКРИПЦИЈЕ ЈАПАНСКИХ ГЕОГРАФСКИХ ИМЕНА

Јапански језик по својој структури заузима посебно место међу источноазијским језицима. Фонетско-фонолошки инвентар јапанског језика представља врло упрошћен систем. Вокалски систем се састоји од пет стандардних вокала, који могу бити кратки и дуги: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Јапански консонантски систем је нешто сложенији. Наиме, сви консонанти, зависно од позиције, могу бити тврди и меки. У латиничкој интернационалној транскрипцији јапански консонанти имају деветнаест графема. Због таквог фонетско-фонолошког састава јапанског језика транскрипција јапанских имена не представља тешкоћу у нашем језику. Ако елиминирамо обележавање дужине код јапанских вокала и геминате код сугласника, онда можемо врло једноставно углавном све јапанске фонеме нормално прегочити у српскохрватски језички систем.

У српскохрватском језику јапанска имена у научној географској литератури и уопште у пракси дају се на два начина: а) интернационални (латиницом) и б) наш фонетски (ћирилицом, а може и латиницом). У преношењу јапанских имена латиницом нема тешкоћа јер већ постоји устаљени западноевропски систем транс-